

УДК 371.388:378.14

А. В. МОВЧАН,

*доктор юридичних наук, старший науковий співробітник,
професор кафедри оперативно-розшукової діяльності
Львівського державного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6997-6517>*

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

*Проаналізовано методологічні й організаційні аспекти підготовки фахівців
у галузі інформаційних технологій для органів Національної поліції України.*

Ключові слова: інформаційно-аналітична робота, підрозділи кіберполіції, інформаційні технології, мультимедійні засоби, інтерактивні методи.

Головною кадровою проблемою Національної поліції за сучасних умов є потреба у фахівцях, які здатні забезпечувати безпеку особи, суспільства та держави на новому технологічному рівні. Ефективно протидіяти злочинності під силу лише правоохоронцям, які досконало володіють законодавчою базою, мають належний рівень професійної підготовки, достатній досвід боротьби із сучасними видами злочинів.

Для виконання поставлених завдань оперативні та інформаційно-аналітичні підрозділи Національної поліції повинні мати не тільки сучасне обладнання та програмне забезпечення, а й підготовлених належним чином фахівців, які б уміли їх ефективно застосовувати в боротьбі зі злочинністю.

Одним із важливих умов підвищення якості підготовки фахівців у галузі інформаційних технологій є формування високих моральних якостей у курсантів та слухачів, вироблення імунітету до скоєння правопорушень. Це завдання стає особливо актуальним, оскільки сьогодні досить вільно розповсюджуються видання, де описуються технології здійснення комп'ютерних злочинів [1].

Окремі аспекти підготовки фахівців у галузі інформаційних технологій для правоохоронних органів розглядалися в наукових працях С. І. Апухтіна, О. М. Бандурки, О. М. Барановської, В. В. Бачила, В. О. Голубева, В. Є. Козлова, В. А. Кудінова, Г. Ю. Маклакова, А. С. Овчинського, Ю. Ю. Орлова, В. Л. Ортинського, В. Д. Поливанюка, Е. В. Рижкова, О. Є. Чернишенка, О. І. Федоренко, В. Г. Хахановського та інших вчених.

Існують різні підходи щодо підготовки фахівців у галузі інформаційних технологій для оперативних підрозділів Національної поліції, зокрема, пропонується створити у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання МВС України (заклад вищої освіти МВС):

1) відповідні спеціалізації курсантів, у рамках яких разом з юридичними спеціальними дисциплінами поглиблено вивчати спеціальні технічні дисципліни у галузі інформаційних технологій;

2) відповідні групи слухачів-правоохоронців, які вже мають вищу технічну або економічну освіту у галузі інформаційних технологій, та поглиблено вивчати з ними спеціальні юридичні дисципліни.

На наш погляд, усі ці підходи мають право на існування, єдине, що має їх об'єднувати, – це ретельний відбір кандидатів на навчання. Водночас необхідно враховувати особливості відбору та підготовки фахівців для підрозділів Департаменту кіберполіції Національної поліції України.

Підготовка фахівців-правоохоронців у галузі інформаційних технологій та протидії кіберзлочинності нині здійснюється у Національній академії внутрішніх справ і Харківському національному університеті внутрішніх справ, що пов'язано з наявністю у цих закладах вищої освіти висококваліфікованого науково-педагогічного складу, відповідних наукових і навчально-методичних робіт, сучасної матеріально-технічної бази; наявністю в містах Києві та Харкові провідних закладів вищої освіти, фахівці яких можуть залучатися

до проведення занять з курсантами та слухачами в рамках спільних угод; проведенням міжнародних, міжвідомчих і міжвузівських заходів (наукові конференції, семінари, круглі столи тощо) із зазначеної тематики [2].

Зокрема, факультет № 4 (кіберполіції) Харківського національного університету внутрішніх справ – єдиний факультет у системі закладів вищої освіти МВС, який готує кіберполіцейських. Його випускники працюють на посадах слідчих і оперуповноважених підрозділів боротьби з кіберзлочинами, зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, а також в оперативно-технічних та інформаційно-аналітичних підрозділах Національної поліції України.

У зв'язку з упровадженням у практичну діяльність Національної поліції автоматизованих інформаційно-пошукових систем набуває особливої актуальності питання підготовки працівників поліції, передусім оперативних та інформаційно-аналітичних підрозділів, до роботи з базами даних АПС, які функціонують у системі Національної поліції. У зв'язку з цим, внесено відповідні зміни до навчальних планів підготовки та підвищення кваліфікації працівників Національної поліції. Зокрема, запроваджено нову спеціалізацію «Протидія кіберзлочинності», визначено перелік навчальних дисциплін варіативної частини навчальної програми, серед яких: «Інформаційне забезпечення органів Національної поліції», «Інформаційні технології», «Комп'ютерні мережі та телекомунікаційні технології», «Інформаційна безпека», «Основи програмування», «Комп'ютерна розвідка», «Особливості розкриття кіберзлочинів», «Інформаційно-аналітична робота в ОРД», «Кримінальний аналіз» тощо.

Метою викладання зазначених навчальних дисциплін є вивчення здобувачами теоретичних основ інформаційно-аналітичного забезпечення органів Національної поліції та надбання ними необхідних практичних умінь і навичок використання інформаційних технологій у практиці боротьби зі злочинністю.

Головним завданням дисципліни «Комп'ютерні мережі та телекомунікаційні технології» є розгляд принципів будови комп'ютерних мереж; отримання знань про їх види, системну архітектуру; ознайомлення з їх топологіями, протоколами передачі даних; отримання уявлення про безпроводні комп'ютерні мережі.

У дисципліні «Основи програмування» розглядаються сучасні мови програмування у середовищі HTML; серверна мова PHP; мова роботи з базами даних MySQL; основи мови Java-Script тощо.

У межах дисципліни «Інформаційна безпека» вивчаються правові та організаційно-технічні засади захисту інформації, апаратні і програмні засоби захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах.

З усіх існуючих методик аналізу оперативної інформації, прийнятих на озброєння правоохоронними органами більшості розвинених країн світу, найбільш часто використовуються програмні продукти i2 і ANACAPA.

Зокрема, програмний продукт i2 являє собою комп'ютерне програмне забезпечення на базі SQL-server, покликане узагальнювати, аналізувати, висувати ймовірнісні зв'язки, а також візуалізувати в реальному часі обмін інформацією. Аналітична лінія продуктів i2 представлена елементами, які здатні вирішувати переважну більшість аналітичних задач як окремо, так і в їх різній комбінації. У сфері кримінального аналізу i2, як правило, застосовується із програмними продуктами iBase, iBridge, iGlass, Analyst's Workstation.

Програмний продукт компанії «AnacapaSciencesInc.» являє собою передову методику розслідування злочинів і аналізу оперативної інформації. ANACAPA стояла біля витоків розробки спеціальних аналітичних методик для сфери безпеки і ще в 1971 році почала проведення навчальних курсів з підготовки фахівців-аналітиків.

Необхідною умовою застосування комп'ютерної техніки в правоохоронній діяльності є достатня кваліфікація випускників, яка забезпечується використанням інформаційних технологій на різних етапах підготовки правоохоронців [3, с. 48].

Для підготовки фахівців у сфері боротьби з кіберзлочинністю використовуються навчально-тренувальний центр протидії кіберзлочинності та моніторингу кіберпростору і навчально-тренувальні полігони з протидії злочинам у сфері торгівлі людьми, що вчиняються із використанням новітніх інформаційних технологій, та протидії кібератакам.

Мультимедійні засоби навчання – це сучасні способи подання інформації в навчально-виховному процесі, що реалізуються з використанням засобів комп'ютерної техніки і засобів зв'язку (телекомунікаційні мережі) [4].

Сутність інтерактивних методів полягає в тому, що вони активізують взаємодію між собою всіх учасників навчального процесу, у першу чергу, курсантів.

Водночас зазначимо, що особливістю професійної підготовки фахівців у галузі інформаційних технологій є динамічний розвиток новітніх інформаційно-телекомунікаційних технологій і, відповідно, змісту навчання. Ця проблема має вирішуватись своєчасним оновленням змісту навчання й інтеграцією базової освіти та більш гнучкої курсової підготовки.

Одне з основних питань організації спеціалізованої підготовки фахівців у галузі інформаційних технологій для оперативних підрозділів полягає у визначенні раціонального співвідношення прикладних і технічних аспектів викладання. Вирішення цього питання залежить від багатьох факторів: змістовних аспектів кожної дисципліни спеціалізації, методики викладання, рівня початкової підготовки курсантів, педагогічного та наукового рівня викладацького складу тощо.

Така побудова навчального процесу з основним нахилом на практичне відпрацювання певних умінь і навичок, разом з викладанням інших дисциплін, зокрема: «Особливості розкриття кіберзлочинів», «Інформаційно-аналітична робота в оперативно-розшуковій діяльності» тощо дає можливість підготувати сучасних правоохоронців, які зможуть адекватно протидіяти кіберзлочинам [5].

Головними напрямками практичної діяльності майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій органів Національної поліції України є: протидія правопорушенням, що вчиняються з використанням сучасних інформаційних технологій; підвищення ефективності правоохоронної діяльності Національної поліції за допомогою використання сучасних засобів управління; впровадження в діяльність поліції комп'ютерних систем обробки й аналізу інформації, сучасних інформаційних технологій та методик використання технічних засобів.

У сучасних умовах стрімкого розвитку високих інформаційних технологій навчальний процес у закладах вищої освіти МВС має гнучко та своєчасно реагувати на зміни в правовому полі. Це вимагає від відомчих закладів вищої освіти удосконалення змісту та методики навчання, приведення їх у відповідність до реальних умов і завдань протидії злочинності та розвитку новітніх інформаційно-телекомунікаційних засобів.

Головне завдання полягає у перетворенні системи вищої освіти МВС на високоефективну мобільну систему, здатну оперативно реагувати на потреби практичних підрозділів щодо підготовки фахівців у галузі інформаційних технологій для оперативних підрозділів Національної поліції, підвищення кваліфікації та перепідготовки поліцейських, проведення наукових досліджень з актуальних проблем застосування сучасних інформаційних технологій у правоохоронній діяльності.

З огляду на викладене, варто підкреслити, що навички інформаційно-аналітичної роботи потрібні не лише працівникам інформаційно-аналітичних підрозділів Національної поліції, а й усім без винятку суб'єктам ОРД, які виконують інформаційно-аналітичну роботу, як спеціальну оперативно-розшукову функцію. Крім того, працівники підрозділів кіберполіції та інформаційно-аналітичних відділів оперативних підрозділів Національної поліції мають бути як оперативниками, так і фахівцями з комп'ютерної техніки.

Список бібліографічних посилань

1. Маклаков Г. Ю. Научно-методологические аспекты подготовки специалистов в области информационной безопасности. URL: <http://www.crime-research.ru/articles/Maklakov0105> (дата звернення: 20.04.2018).

2. Кудінов В. А. Вирішення проблем добору та підготовки кадрів правоохоронців щодо протидії кіберзлочинності. *Кадровий вісник*. 2011. № 1. С. 51–68.
3. Федоренко О. Сучасні тенденції удосконалення професійної підготовки майбутніх офіцерів поліції. *Новий колегіум*. 2016. № 4. С. 42–52.
4. Чернишенко О. Є. Впровадження технологій мультимедіа в процесі професійної підготовки майбутніх офіцерів внутрішніх військ МВС України. *Педагогіка та психологія*. 2012. Вип. 42. С. 70–74.
5. Хахановський В. Г. З досвіду підготовки кадрів для підрозділів кіберполіції // Проблеми застосування інформаційних технологій, спеціальних технічних засобів у діяльності ОВС і навчальному процесі : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Львів : ЛьвДУВС, 2016. С. 304–306.

Надійшла до редколегії 26.04.2018

УДК 378.6

О. С. МОШЕНСЬКИЙ,

доцент, доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5171-0112>

ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ПОСИЛЕННЯ ГУМАНІТАРНОЇ СКЛАДОВОЇ В ПІДГОТОВЦІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ МВС УКРАЇНИ

Розглянуто сутність і зміст гуманітаризації освіти, її місце та значення у навчанні майбутніх поліцейських.

Ключові слова: *гуманітаризація освіти, гуманітарний блок, гуманітарна культура, поліцейська освіта.*

Закон України «Про вищу освіту» визначає компетентність випускника вищого навчального закладу, як «динамічну комбінацію знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти» [1].

Аналіз навчальних планів, за якими навчаються курсанти та слухачі вищих навчальних закладів МВС України, що готують поліцейські кадри, свідчить про поступове зменшення як самої кількості гуманітарних предметів, так і бюджету годин, що відводяться на їх вивчення. Гуманітарний блок навчальних планів виглядає іноді навіть скромніше, ніж у вищих навчальних закладах технічного профілю. Розглянемо цю тенденцію на прикладі філософських дисциплін. Так, наприклад, ще вісім років тому у вищих навчальних закладах МВС України вивчали філософію, логіку, етику, професійну етику, основи естетики, релігієзнавство. На теперішній час майже всюди з навчальних планів зникли релігієзнавство, етика, професійна етика, основи естетики, на деяких спеціальностях припинили вивчати логіку. Лишилася лише філософія та й ту значно скоротили в кількості аудиторних годин.

Закономірно постає питання: «Може нічого поганого в тому немає?» Проаналізуємо, чим же важливе вивчення гуманітарних (філософських) дисциплін у підготовці майбутнього правоохоронця.

Одразу зазначимо, що гуманітаризація поліцейської освіти зовсім не повинна зводитися до механічного збільшення кількості годин на вивчення саме гуманітарних предметів за рахунок відповідного зменшення блоку професійно орієнтованих дисциплін. Гуманітаризація ніяк не суперечить професіоналізації поліцейської освіти, а є її необхідним додатковим компонентом. Функціональна ефективність майбутнього правоохоронця неможлива без засвоєння цінностей і сенсів гуманітарної культури, без розуміння свого